

In memoriam

Száz éve született Bo Wickman (1917–2007)

Bo Wickman 1917. szeptember 7-én született Stockholmban. Itt érettségizett és járt egyetemre is. Egyetemi tanulmányainak kezdetén észtországi ösztöndíjat kapott, ennek következtében figyelme a finnugor nyelvészet felé fordult. Az észtt mellett megtanult finnül, majd magyarul is. Nyelvtudásának elmélyítése céljából egy egész tanévet tölthetett a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen. Magyar tudását később szótárszerkesztőként, műfordítóként és szakszövegek fordítójaként is kamatoztatta. A finnugrisztikai kutatásokat az akkori tanszékvezető, a híres Björn Collinder vezetésével kezdte el. A finnugor nyelveken (kisebb balti finn, osztják és szamojéd nyelveken) kívül behatóan foglalkozott szláv, germán és török nyelvekkel is. 1939-ben lett magiszter. 1955-ben szerzett PhD-fokozatot. Értekezése (*The Form of the Object in the Uralic Languages*. Uppsala Universitets Årskrift 6.) alapműnek tekinthető, amelyre ma is hivatkozni szoktak. A disszertáció egyike az olyan tanulmányoknak, amelyben egy finnugrista részletesen foglalkozik egy nyelvészeti témával: a tárgyias szerkezet leíró és történeti kérdéseivel az összes uráli nyelvben. Értekezésének megvédése után magántanári megbízást kapott az Uppsalai Egyetem Finnugor Tanszékén. 1961-től tanárának, Björn Collindernek visszavonulása után, rendes, nyilvános, tanszékvezető egyetemi tanárnak nevezték ki. Ezt az állást nyugalomba vonulásáig, több mint húsz évig látta el. Professzorként nagy energiával fogott hozzá az egyetemen a finnugrisztikai kutatások és az oktatás szervezésének, reformjának kidolgozásához. A finnugor szak négy specializációja, szakiránya az ő nevéhez fűződik. Az általános finnugrisztika mellett négy finnugor nyelv szakirányú képzését vezette be: az észtt, finn, lapp (számi) vagy magyar nyelvet az általános finnugrisztikai tanulmányok harmadik évétől vehették fel a hallgatók.

Tudományos kutatásainak főbb területei: az összehasonlító finnugrisztika, a lapp nyelv és a szamojéd nyelvek. Foglalkozott az uráli nyelvek vokalizmusának kérdéseivel, feltételezte a metafónia (ablaut) alapnyelvi meglétét. A lappológiában hangtani, morfológiai, szintaktikai és szókészleti munkái és szövegközlései jelentősek. Közülük kiemelkednek a pitei és lulei lapp nyelvjárások fonémakészletének leírásai. A lapp etimológiai szótár sajnos csak a

tervei között szerepelt. A szamojedológia terén fontosak a jurák tárgyas ige-
ragozással és fonémaállománnyal foglalkozó írásai. Tudománytörténeti
kérdésekről is írt. Megemlíthetjük műfordítói munkásságát.

Bo Wickman remek kolléga és barátságos ember volt. Tanítványai, köz-
vetlen munkatársai tisztelték és szerették. Ezt tanúsítja az az ünnepi könyv,
amelyet 65. születésnapjának tiszteletére jelentettek meg (*In honorem Bo
Wickman. 7 september 1982*. [Eds. Lars-Gunnar Larsson, Erling Wande]. Fen-
no-Ugrica Suecana 5. Journal of Finno-Ugric Research in Sweden. Uppsala
1982). Ebben található az ünnepelt tudományos bibliográfiájának addigi
legfontosabb tételei. Később egy, a kiváló professzor 80. születésnapjára
megjelentetett tanulmánygyűjtemény kitűnően reprezentálta Bo Wickman
egész tudományos munkájának keresztmetszetét és legjavát (Bo Wickman:
Valda skrifter. Selected Writings published on the occasion of his 80th birth-
day 7. IX. 1997. [Eds Lars-Gunnar Larsson, Raimo Raag]. Uppsala 1997). Ez
a kötet 19 Wickman-tanulmányt tartalmaz reprint kiadásban az uralisztika, a
lappológia és a tudománytörténet témaköreiből.

A tudományszervezésben is igen aktív részt vállalt. Nemcsak a nemzetkö-
zi konferenciák állandó szereplője volt, hanem szerkesztette a *Studia Uralica
et Altaica Upsaliensia* című folyóiratot, társszerkesztője volt a németországi
Ural-Altäische Jahrbücher című folyóiratnak, elnöke volt az uppsalai nyelv-
tudományi társaságnak (Språkvetenskapliga sällskapet), tagja a finnugor
kongresszusok nemzetközi szervezőbizottságának (International Committee
of Finno-Ugric Congresses), tagja a Svéd Királyi Tudományos Társaságnak,
valamint a Gustav Adolf Akadémiának stb.

Szándékosan hagytam utolsónak Bo Wickman hungarológiai munkássá-
gát. Nem azért, mintha e tevékenysége életművében kevésbé lett volna fontos
és jelentős. Ellenkezőleg: mint láttuk, a magyar nyelv különösen közel állt
Bo Wickman szívéhez. A magyar nyelv kutatás rejtelseibe a stockholmi egye-
temen nem kisebb egyéniség, mint Lotz János professzor vezette be. Svéd-
magyar szótára (*Svensk-ungersk ordbok*. Stockholm 1965) első volt a maga
nemében. Hungarológiai munkásságának elismeréseképpen 1977-ben a Nem-
zetközi Magyar Filológiai Társaság elnökévé választotta. Ezt a tisztséget – a
Társaság tagjainak megalégedésére – 1991-ig látta el. Bo Wickman uppsalai
nyelvészprofesszor, a svédországi finnugrisztika és hungarológia jeles képviselője
2007. május 27-én 90. éves korában hunyt el.

Születésének centenáriumán barátsággal és köszönettel emlékezünk „Bo
bácsira”, volt kollégánkra és barátunkra. Szeretetre méltó egyéniségét köre-
inkben ma is változatlan tisztelettel őrizzük.

KERESZTES LÁSZLÓ